

Ničiaca dohoda a jej autor Tom Heinemann na Envirofilme

A Killer Bargain. Ničiaca dohoda. Hodina... presne 58 minút šokujúcich dôkazov o vedomom zneužívaní a poškodzovaní ľudského zdravia, o porušovaní ľudských práv, aj práv prírody... o ľahostajnosti, biede a utrpení, o zabíjaní. Novinársky skutočne majstrovsky spracovaný dokument Toma Heinemanna Ničiaca dohoda medzinárodná porota ocenila za investigatívny prístup tvorcov a naliehavé a kritické posolstvo kritizujúce používanie jedovatých látok Hlavnou cenou Envirofilmu 2007.

„Tento film je vrcholná publicistika, je to veľká sila...“ povedal na margo Ničiacej dohody predseda poroty Jan Gogola.

V úvode filmu zaznie otázka, alebo lepšie povedané, konštatovanie – existuje niečo príjemnejšie ako jemná osuška? Matka kúpe dieťa a balí ho do mäkkej osušky. Nasledujú zábery z dánskych obchodov, supermarketov, kde práve vládnu výpredaje a kde, okrem iného, možno výhodne nakúpiť aj uteráky... Autor Tom Heinemann, ktorý je zároveň aj sprievodcom a komentátorom filmu poznamenáva – nie výhodný, ale vražedný výpredaj! Spotrebiteľia ani netušia, ako tento tovar vzniká... Vzápätí sa ocitáme v Indii, v takzvanom „rakovinovom“ vlaku. Je plný ľudí, ktorí v ňom cestujú do nemocnice kvôli liečbe rakoviny. Ich počet z roka na rok rastie. Veľa z nich pochádza z Pandžábu, kde pracujú na nekonečných bavlníkových poliach. Tu sa začína proces výroby látok na uteráky, posteľnú bielizeň či dekoračiek, ktoré v inom kúte sveta, konkrétne v Dánsku, sú práve hitom „výhodných“ výpredajov. Minimálne tridsať raz do roka roľníci postrekujú bavlníkové polia pesticídmi. Bosí, holými rukami, nechránenými tvármi.

odmietavý postoj, až na dve svetlé výnimky, zaujímajú aj ďalšie dánske spoločnosti, šéfovia obchodných reťazcov, ktoré obchodujú s indickými výrobkami látok. Nadnárodné spoločnosti, ktoré sa hrdia filozofiou dodržiavania ľudských práv a ekologickým správaním sa k prírode, sa tvária, že o ničom nevedia.

Do továrne v Panipate, kde sa vyrábajú lacné textilné výrobky pre Dánsko, sa autor filmu dostáva len na základe klamstva, že je nádejným odberateľom. Pracujú tu deti... Ľudia tu narábajú s jedovatými látkami bez akejkoľvek ochrany, obeduje sa tu zo špinavej podlahy. Veľké dánske obchodné reťazce tu nakupujú koberce, poťahy na sedačky, ktoré sa vyrábajú veľmi lacným spôsobom, o to viac však škodlivým a nebezpečným pre tunajších robotníkov. Bieli sa chlór... priemerný mesačný plat je 40 euro, pracuje sa do noci a pracuje tu 40 až 50 detí... „Žiadny technický expert so sebaúctou by neschválil, čo sa tam deje...“

Na snímke zľava Colombe Nicolasová (Francúzsko), Tom Heinemann a Lotte La Cour po príchode do dejiska Envirofilmu v Banskej Bystrici

Používajú kyseliny, chlór... Škodlivé látky sa dostanú všade, do pľúc, do očí, proste všade. Autor prehráva riaditeľovi firmy Indiska dokument z Sanganeri, kde sa pre túto firmu vyrábajú ručne farbené prikrývky. Je šokovaný. To, čo vidí, je pravý opak toho, čo Indiska prezentuje ako filozofiu firmy na svojich webových stránkach. Spôsob výroby je v priamom rozpore s ekologickými zásadami, nehovoriac o etických zásadách súvisiacich so základnými ľudskými právami. Direktor Indisky: „Už s tým končíme, to vám môžem sľúbiť...“

Naozaj je tragické, že spotrebiteľia nevedia, že to krásne, jemné a hebké, čo nosia na sebe, čím sa utierajú, v čom spia, na čom sedia... je vyrobené na úkor zdravia a života iných ľudí. Dánske spoločnosti ľuďom v Indii síce dali prácu, ale tá im skracuje život... ak sa to, čo žijú, vôbec dá ešte nazvať životom...

Z Kodane do Banskej Bystrice

Tom Heinemann s manželkou Lotte La Cour prišli z Kodane do Banskej Bystrice v predposledný deň festivalu Envirofilm a od prvej chvíle boli neprehliadnuteľní. Priateľský, zhovorčiví, dobre naladení, nadšení Slovenskom a očividne šťastní z ocenenia, ktoré získal ich film Ničiaca dohoda.

„Bol som veľmi vzrušený, keď som sa dozvedel, že

Situácia je rovnaká v celom meste Sanganer

Mnohé z týchto chemických látok sú veľmi nebezpečné a v Dánsku a ďalších štátoch únie sú zakázané. Ich výrobcom je dánska firma Cheminova, ktorá má továreň priamo v Indii. Továrňu nielenže vyrába jedovaté látky, ale škodlivými plynmi zamoruje aj ovzdušie. Ľudia v dedine majú telá posiate kožnými vyrážkami, kašľú z plynov, ktoré vdychujú, umierajú... a zástupcovia Cheminovy sa odmietajú k tomu vyjadriť. Podobný

Zapáchajúce červené jazero v tesnej blízkosti poľnohospodárskych polí, zamorená pitná voda, ľudia trpia množstvom rôznych chorôb... umierajú. Filmovému štábu sa vyhrážajú bitkou, ukradnú im kazetu...

Džajpúr v Radžastáne je známy výrobou ručných látok. Výrobne sú primitívne, nebezpečné pre ľudí, aj pre prírodu. Farbí sa v kadiach, ľudia v nich stoja po kolená v jedovatej zmesi farieb, pracujú holými rukami.

Keď v dedine navštevujú dediny, bolo ešte ostré zapáchajúce jazero

Nebezpečné chemické látky pod drobnohľadom EÚ

si máme prísť na Slovensko prevziať hlavnú cenu festivalu. Keď je niekto nezávislý tvorca, potrebuje povzbudenie, také poklepanie po pleci... Pociť, že vaša práca sa dostala do povedomia ľudí, je úžasný. Proces výroby tohto filmu trval veľmi dlho, je preto pre nás veľmi dôležitý a tiež veľmi povzbudzujúce, že ho uvidelo toľko ľudí. Najmä, ak problematika, ktorej sa vo filme venujeme, je taká závažná," hovorí Tom Heinemann.

Inšpiráciou k nakrúteniu tohto kruto pravdivého dokumentu mu boli návštevy Indie, znalosť miestnych pomerov a absolútny vnútorný nesúhlas až vzdor proti tomu, ako veľké dánske obchodné spoločnosti bezohľadne zarábajú na ľudskej biede a nevedomosti, ako sa „v mene biznisu“ porušujú ľudské práva a ničí príroda.

„Bol som v Indii asi päťkrát, začínal som tam pred viacerými rokmi ako žurnalista. Pracoval som na rôznych témach a rozmýšľal nad filmom s touto tematikou už dlhší čas. Nechceli sme však nakrútiť film s vyslovene environmentálnou tematikou. Zamerali sme sa na reťazovú produkciu, na celý výrobný proces, od zbierania bavlny až po konečný produkt ponúkaný vo výhodných výpredajoch v dánskych supermarketoch, obchodoch. Vo filme sme prešli od hotovej osušky až k podstate, k prvotnej tvorbe, výrobe a späť zase k osuške... To všetko v konfrontácii s ľuďmi na jednej strane, aj na tej druhej, odvrátenej strane. Videli sme veľa bolesti a utrpenia a ešte viac bezohľadnosti, povrchnosti, bezcitnosti, chamtivosti... Cestovali sme po Indii šesť týždňov, prešli sme sedemtisíc kilometrov a celý tento projekt trval asi dva roky.“ Film Ničivá doho-

da sa premietal vo Švédsku a teraz sa pripravuje jeho indická a bengálska verzia.

Tom Heinemann s manželkou Lotte navštívili Slovensko a Banskú Bystricu prvý raz a sú očarení. „Bystrica je úžasné, nádherné mesto, krásna bola aj cesta z Viedne sem k vám. Dánsko je krajina rovín, vaša krajina je rozmanitá, kopcovitá," hovorí Lotte a Tom ešte dodáva: „A ľudia tu radi pijú pivo. Páči sa nám tu!“

Tom Heinemann sa teraz pripravuje na nakrúcanie dokumentov o globálnom otepľovaní. Budú to štyri filmy a budú sa týkať štyroch častí sveta, kde momentálne prebieha globalizácia.

Anna Gudžová
Foto: J. Lichý

Nové európske právne predpisy v oblasti chemických látok - REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and restrictions of Chemicals) prijaté v decembri minulého roka nadobudli účinnosť 1. júna 2007. Ide o nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry a o smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2006/121/ES z 18. decembra 2006, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 67/548/EHS o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení, týkajúcich sa klasifikácie, balenia a označovania nebezpečných látok, s cieľom prispôsobiť ju nariadeniu (ES) č. 1907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry.

Toto nariadenie REACH o registrácii, hodnotení a povoľovaní chemických látok umožní posilniť ochranu zdravia a životného prostredia. Cieľom REACH je čo najrýchlejšie a najpresnejšie zistiť vlastnosti chemických látok. Toto nariadenie, ktoré bude prísne najmä v oblasti toxických produktov, umožní európskemu chemickému priemyslu zaviesť množstvo látok, ktoré budú pre zdravie a životné prostredie menej škodlivé, vďaka čomu získa priemysel náskok v oblasti technológií a inovácií.

Nariadenie REACH vyvolalo intenzívnu diskusiu, do ktorej sa v priebehu jeho schvaľovania poslancami a ministrami krajín EÚ aktívne zapojila občianska spoločnosť. Rozsiahle zmeny, ktoré nariadenie prináša, názorovo rozdelili priemysel a ekológov. Zástupcovia priemyslu sa obávajú zložitosti a nákladnosti nového systému, ekológovia naopak požadujú čo najväčší pokrok na ceste k ekologickej chémii tzv. zelenej chémii, rovnako ako väčšie zohľadnenie zdravia a životného prostredia pri výrobe a využívaní chemických látok. Konečné znenie, ktoré predstavuje kompromis pre zúčastnené strany, prijala Rada EÚ 18. decembra 2006. V novom nariadení sa stanovuje registrácia 30 000 chemických látok. Od 1. júna musí nezávadnosť produktov dokazovať výrobca alebo dovozca, čo povedie k postupnému zavádzaniu alternatívnych bezpečnejších látok, a zároveň aj k podpore výskumu a inovácií.

Podniky, ktoré vyrábajú alebo dovážajú viac než tonu určitej chemickej látky ročne, ju budú musieť zaregistrovať v oficiálnej databáze, ktorú spravuje nová Európska agentúra pre chemické látky. Agentúra poskytuje príslušným podnikom všetky potrebné informácie, ako aj celú sériu softvérových nástrojov, aby im uľahčila prechod k postupom stanoveným novým nariadením.

Vznik novej európskej agentúry

V štruktúrach európskych agentúr vznikla k 1. júnu 2007 nová agentúra – Európska agentúra pre chemické látky so sídlom v Helsinkách. Dočasným riaditeľom tejto inštitúcie bol menovaný Geert Dancet. Agentúra bola zriadená za účelom riade-

nia registrácie, hodnotenia autorizácie a obmedzovania chemických látok, ako aj za účelom vykonávania technických, vedeckých a administratívnych aspektov nariadenia a na zabezpečenie súladu týchto aspektov v rámci celej Európskej únie. Cieľom postupov v súlade s nariadením REACH je poskytnúť dodatočné informácie o chemických látkach, zabezpečiť ich bezpečné používanie a zaistiť konkurencieschopnosť európskeho priemyslu.

Agentúra pozostáva z: riadiacej rady, výkonného riaditeľa, výboru pre hodnotenie rizík, výboru pre sociálno-ekonomickú analýzu, výboru členských štátov zodpovedného za riešenie potenciálnych rozdielov v stanoviskách k návrhom rozhodnutí navrhovaných agentúrou alebo členskými štátmi, fóra pre výmenu informácií o presadzovaní nariadenia, sekretariátu a odvolacej rady.

Agentúra bude poskytovať členským štátom a inštitúciám Európskeho spoločenstva najlepšie možné vedecké a technické poradenstvo v otázkach súvisiacich s chemickými látkami, ktoré patria do jej pôsobnosti a ktoré sa jej postupujú v súlade s ustanoveniami nariadenia. Bude okrem iného viesť databázu informácií o všetkých zaregistrovaných látkach, zoznam ich klasifikácie a označovania. Bezplatne formou internetu bude zverejňovať informácie z databáz v súlade s príslušnými článkami nariadenia. Ďalej bude poskytovať príslušným orgánom členských štátov technické a vedecké usmernenia k uplatňovaniu nariadenia, ako aj podporu asistenčným pracoviskám zriadeným členskými štátmi v zmysle nariadenia. Súčasťou aktivít bude taktiež poradenstvo výrobcam a dovozcom pri registrácii látok a usmerňovanie členských štátov ohľadne informovania verejnosti o rizikách a bezpečnom používaní látok. Ďalej bude zabezpečovať všetky ostatné úlohy, ktoré jej boli stanovené v Hlave X nariadenia.

Objem testovania na zvieratách sa zníži na minimum vďaka hodnoteniu a schvaľovaniu návrhov testovania prostredníctvom tejto agentúry. Počas prvých 12 mesiacov bude agentúra budovať svoje organizačné štruktúry, aby sa mohla od 1. júna 2008 zaoberať registráciami. Ďalšie informácie sú dostupné na:

http://www.ec.europa.eu/enterprise/reach/index_en.htm

http://www.ec.europa.eu/environment/chemicals/reach/reach_intro.htm

<http://www.echa.europa.eu>

